Год II. — № 25. Пятніца, 24-га чэрвеня (июня) 1921 г. Цана нумару 10 марак.

НАША ДУМКА

ПАЛІТЫЧНАЯ, ЭКАНАМІЧНАЯ І ЛІТЭРАТУРНАЯ ТЫДНЁВАЯ ГАЗЭТА.

У газэце супрацоўнічаюць: НАТАЛЬЛЯ АРСЕНЬНЕВА, Г. Б., ГЕННАДЗІИ БОГДАНОВІЧ, ВІЛЯНЧУК, МАКСІМ ГАРЭЦКІ, А. ДМАХОУСКІ, АЛЕСЬ КАБЫЧКІН, КРАУЦОУ МАКАР, ДЗЕД КУЗЬМА, М. К-Ч., А. МСЬЦІСЛАУСКІ, ІВАН МЯЛЕШКА, АНТОН НАВІНА, АДАМ САЛАДУХ, КАЗІМІР СВАЯК, СТАНІСЛАУ ЧЫЖЭУСКІ і інш.

Адрэс рэдакцыі і канторы: Вільня, Вострабрамская, 9.
Цэны абвестак: за радок пэтыту: перад тэкстам—40 мар., сярод тэкста—60 м., на апошняй страніцы—15 марак. Увага: страніца мае 6 шпальтаў.
Падпіска: на 3 месяцы 150 польскіх марак або 10 хунтаў мукі, заграніцу 250 п. марак.
Рукапісы павінны быць напісаны чытальна і толькі на адным баку паперы, з праўдзівым прозьвішчам аўтара і адрэсам (для ведама Рэдакцыі). Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

За апошнія часы павялічыліся скаргі нашых падпісчыкаў на тое, што „НАША ДУМКА“ не даходзіць да іх па іх адрэсох.

Рэдакцыя даводзіць да ведама ўсіх чытачоў і падпісчыкаў нашай газэты, што „НАША ДУМКА“ на адрэсы ўсіх падпісчыкаў **бязумоўна пасылаецца акуратна.**

З свайго боку Рэдакцыя просіць шаноўных падпісчыкаў паведамляць яе аб кожным выпадку, калі газэта да іх, з тых ці іншых прычын, **не даходзіць.**

Рэдакцыя.

Беларускія курсы для вучыцялёў у Вільні.

1. Курсы пачынаюцца 25 чэрвеня; разьлічаны на 2½ месяцы.
2. Курсы абавязковы для ўсіх вучыцялёў беларускіх школ Сярэдняе Літвы.
3. На курсах выкладаюцца: беларуская мова, гісторыя беларускае літэратуры, гісторыя Беларусі, геаграфія Беларусі, польская мова, пэдагогіка, дыдактыка, мэтодыка роднае мовы, арытмэтыкі, прыродазнаўства, гісторыі і геаграфіі, жывая прырода, няжывая прырода, пеяньне, тэатр і коопэрацыя.
4. Курсы для слухачоў дармавыя.
5. На курсы прыймаюцца вучыцялі беларускіх школ і кандыдаты на вучыцялёў з асьветаю ня ніжэй 4-х клясаў сярэдняе школы.

   Кожны курсант-(тка) падаюць заяву на імя Кіраўніка курсаў і прыкладаюць дакумэнт аб асьвеце (можна копію, засьведчаную праўнаю установаю).
6. У працягу курсаў штотыдня адбываюцца рэпэтыцыі, а ў канцы курсаў экзамены з усіх прадметаў.
7. Пры курсах істнуе дарэмны для слухачоў інтэрнат.
8. Незаможным курсантам выдаецца грашовая дапамога.
9. Курсы месьцяцца ў будынку Беларускае Гімназіі (Вострабрамская, 9).
10. Канцэлярыя курсаў адчынена штодня ад 9 да 2 і ад 4 да 6 гадзіны.

Кіраўнік курсаў **Рак-Міхайлоўскі.**

Сэкрэтар **Ю. Лістапад.**

Без роўнавагі.

Нябывалая Вялікая Вайна, пачатая ў 1914 годзе і дасюль яшчэ ня зусім зьліквідаваная, выбіла з роўнавагі ня толькі Эўропу, а немаль што цэлы сьвет.

Фармальна даўно ўжо падпісаны вядомы Вэрсальскі мір, жывыя сьцены арміяў не стаяць ужо адна проці аднэй, ня грымяць шалёна гарматы па Эўропе.

Але да міру сапраўднага, да спакою, пры якім можна было-б ня толькі загаіць раны, зробленыя ўсясьветнай вайною, а навет пачаць больш-менш здаровае эканамічнае жыцьцё, як гэтага вымагае інтэрас кожнага гаспадарства, — да поўнай ліквідацыі ваеннай разрухі не ўдалося дайсьці ніводнаму з гаспадарстваў Эўропы.

І вельмі ясна: мір даўно падпісаны, але мір не праведзены ў жыцьцё, дзеля таго, што гэта ня так проста.

Дзяржавы Антанты, а так сама і дзяржявы Цэнтральнай Эўропы, хаваючы сапраўдныя мэты вялікай вайны, ў сваім часе высоўвалі розныя гуманітарныя лёзунгі, за сьвятасьць якіх яны, нібыто сапраўды, чубіліся да апошняй магчымасьці.

Найпрыгажэйшым і, праўда саўсім насьпеўшым, лёзунгам быў гучны енк аб тым, што вайна вядзецца *за вызваленьне паднявоелных народаў*.

Але-ж, абедзьве староны надта даволі мелі ў саміх сябе гэтых паднявольных народаў і ані ня думалі даць ім нацыянальна-дзяржаўную волю ў сябе дома.

Калі навет ня браць пад увагу бышую царскую Расею —гэты страшэнны „вастрог народаў“ (які, праўда, пачаў крычаць аб самаазначэньні народаў толькі ў рэвалюцыю), калі ўспомнім даваеннае палажэньне цывілізаванага Захаду Эўропы, дык бязумоўна зьдзівімся чаму гэта, замест таго, каб пачынаць нялюдзкую бітву, напр. Англія не пазволіла Ірляндыі выкарыстаць яе права на самаазначэньне так, як сама Ірляндыя хоча; чаму Нямеччына трымала ў сваёй моцнай жмені польскую Познань і Сьлезію, чаму не праводзіла самаазначэньня народаў з сваіх уласных межах шматнацыянальная бышая Аўстра-Вэнгрыя?

Ці-ж да лёзунгаў аб самаазначэньні народаў можна было дадумацца толькі тады, калі ў бойках палілася дарэмна кроў мільёнаў людзей?

Вінавайцы вайны, — хто-б яны ня былі,—ня вылічылі—да чаго яна давядзе. Яе непрадугледжаны жах змусіў іх знайсьці прыгожыя лёзунгі, каб апраўдацца перад працоўнымі масамі, якія зьяўляюцца ў кожнай дзяржаве большасьцю і служаць найбольшым матар'ялам для арміяў, абяртаючыся ў час вайны ў салдатчыну.

Вялізная бойка скончылася, як заўсёды, перамогаю аднэй стараны і поўным пабоем другой.

Пабітая старана мусела падпісаць фармальны міравы дагавор, бо біцца далей не магла.

Пераможцы ізноў - жа муселі прадыктаваць пераможаным гэткія варункі міру, каб пакрыць свае нязьлічаныя ваенныя страты і, так ці йначай, зыскаць з непрыяцеляў нейкія кошты на магчыма хуткае падняцьце свае гаспадаркі, каб хоць свой народ бачыў, што ваяваў ён не дарма.

Тым часам, як тая, так і другая старана змаглася дашчэнту і пісаны мір перапісваўся нанова няраз, папраўляўся і вечна заставаўся голым дагаворам.

І абедзве староны, што кінулі біцца на фронтах, вядуць глухую палітычную барацьбу і ніяк ня могуць пагадзіцца.

Адна кажа, што яна дагулялася да таго, што ня мае чым заплаціць.

Другая, — пабіўшы апошнюю карту,—схапілася за розум і ўбачыла, што шалёная ваенная гульня давяла яе да таго, што ў яе не хапае сілы да творчае працы.

Як-жа, пры гэткім палажэньні, думаць аб самаазначэньні народаў?

А думаць аб гэтым, пэўна-ж трэ' было-б.

Бо, калі вайна ішла ў імя вызваленьня паднявольных народаў дык пасьля яе бязумоўна павінна адбыцца гэтае вызваленьне пры моцным падтрыманьні таго, кто за гэта ваяваў!

Тым часам, відаць, што кожнаму свая сарочка бліжэй да цела.

Соцыяльная рэвалюцыя ў Расеі і адарваньне нязьмернага па абшары рынку ад вытворчай сілы буржуазна-капіталістычнай Эўропы і Амэрыкі, стварыла ў гэтых апошніх краёх сьвету зусім зразумелы перавытвар (лішку) рэчаў фабрычнага вырабу і закрыла магчымасьць чэрпаць з абшараў бышае Расейскае Імпэрыі патрэбныя для фабрычна-прамысловых краёў сырыя матар'ялы.

Адсюль — саусім натуральнае безрабоцьце ў Англіі (паўтара мільёна безработных) і Амэрыцы.

А ірляндзкае пытаньне й забастоўка горнарабочых у Англіі, а нездаваленьне пакрыўджаных вайною працоўных масаў Францыі, Італіі?...

У кожнай вялікадзяржаўнай нацыі шмат сваіх хатніх, прыкрых справаў і некаторыя народы, абуджаныя да барацьбы за свой вольны быт, кінуты на волю свайго ўласнага лёсу тымі, хто, нібыто, за іх вызваленьне веў крывавую вайну.

Навет, народы забясьпечаныя ў сваёй дзяржаўнасьці вялікімі гаспадарствамі, як Польшча, Чэхаславакія, Літва, Лацьвія і інш. заслужваюць апеку сваіх вялікіх саюзнікаў, ці проста прыяцелёў пастолькі, пасколькі гэта апека карысна для апякуноў.

Непаразуменьняў паміж гэтымі

новымі дзяржавамі не удаецца вялікім дзяржавам хутка і аўторытэтна разрашыць.

Калі Францыя возьмецца падтрымліваць ідэі вялікай Польшчы, вялікай Расеі, навет учарайшага свайго ворага—вялікай Турцыі, дык гэта не ўдаецца, таму што гэта не саўсім адпавядае інтарэсам Англіі.

Адсюль — віленская і горнасьлезкае пытаньні, вайна ангорскага турэцкага ўраду з Грэцыяй, падтрымоўваньне расейскіх контр-рэвалюцыянэраў Францыяй, гандлёвы дагавор Англіі з бальшавікамі і іншыя блутаніна.

Француская ідэя вялікай Польшчы нарадзіла ў гэтай апошняй скарасьпейны мілітарызм, якім палякі без цэрамоніі стараюцца расьцягнуць свае граніцы „ад мора да мора“, запамінаючы саўсім, альбо ня хочучы разумець, што, пры гэткіх граніцах нарушаюцца правы на самаазначэньне: беларусаў, ліцьвіноў, украінцаў.

Для беларуса, літоўца і украінца „Bóg i Ojczyzna“ сягоняшняе Польшчы ня менш чужыя словы, як „Царь і Отечество“ ўчарайшае Расеі.

Ідэя вялікай Расеі, ідэя аднаўленьня развиленай рэвалюцыяй „Бастыліі народаў“—ідэя няжывая.

І даўно пара зразумець, што замест тварэньня розных велікадзяржаўных комбінацыяў, патрэбных для хуткага, нібыто, паляпшэньня эканамічнага становішча Эўропы, ўжо ня шкодзіла-б гэтай Эўропе ўзяцца за працу над тым, каб дабіцца нейкае роўнавагі ў яе жыцьці.

Поўная ліквідацыя вайны адбудзецца тады, калі настане рэальны, а ня пісаны, мір, які можа быць найлепшым способам паляпшэньня эканамічнага жыцьця.

Сапраўдны мір можа прыйсьці толькі праз *поўнае прызнаньне права кожнага народу на самаазначэньне.*

А бяз гэтага прызнаньня, калатня будзе ісьці далей, паднявольныя народы будуць без перастанку крывавіцца ў барацьбе за сваю волю.

Імпэрыялістычныя комбінацыі не дадуць міру.

Яго дасьць роўнавага між народамі, якой цяпер няма і да якой пара дайсьці.

БУДАВАНЬНЕ НЕЗАЛЕЖНАЙ БЕЛАРУСІ.

(Гл. «Н. Д.» № 24).

II.

Мала таго, што нашае *права на незалежнасьць* прызнана і маскоўскім савецкім урадам, і Польшчай, і некаторымі другімі гаспадарствамі. Гэтае права мы павінны яшчэ сабе *здабыць,* павінны *заваяваць* для нашай Бацькаўшчыны вольны, незалежны быт.

На гэта трэба сілу. А сіла—ў самым нашым народзе. *Гэту сілу трэба збудзіць, зрабіць сьвядомай і арганізаваць,* бо толькі сьвядомая і добра арганізаваная сіла здольна да творчае працы, якая нас чакае.

Мы яшчэ перажываем пэрыяд *нацыянальнае рэвалюцыі*: разьбіваюцца путы залежнасьці ад чужое ўлады і чужое культуры, залежнасьці нашага народу ад дзьвюх каст: чынавенства, бюракратыі—з аднаго боку, панства—з другога. Крок за крокам усё болей разьвіваецца ў народзе беларускім сьвядомасьць, што ўсе тыя чужацкія «цэннасьці», якія нам гвалтам накідалі маскоўскі чыноўнік, поп і настаўнік, або польскі пан і ксёндз-паляк у постаці чужое мовы. Народ наш у сваёй душы пачувае сябе ўжо вольным ад старога ярма. Але гэтага мала: павінны на месца таго сурогату «культуры“, якім нас кармілі старыя ўладары—*тварыць сапраўдныя культурныя цэннасьці, як вытвар народнага духу.* На месца чужацкае школы—ставіць сваю, беларускую На месца маскоўскае царквы і польскага касьцёлу — беларускае праваславіе і беларускае каталіцтва. На месца чужацкае адміністрацыі—сваё, народнае *самаупраўленьне.* Мы павінны сваімі сіламі арганізоўваць нашае *эканамічнае жыцьцё,* апіраючы яго на *кааперацыі* — спажывецкай, вытворчай, крэдытовай. Мы павінны самі наладзіць ўсё, што нам патрэбна да жыцьця, не аглядаючыся ні на каго, ні на якую чужацкую ўладу, што суліць нам сваю „апеку“, якая вельмі хутка абяртаецца ў ярмо. Адным словам, наша нацыянальная рэвалюцыя павінна быць *творчай,* і, разьбіваючы ланцугі няволі, мы *адначасна павінны будаваць сваё поўнае нацыянальнае жыцьцё.*

Вось, такая творчая праца найлепш усьведамляе народныя масы, дае магчымасьць знайсці і паклікаць да дзела жывыя, творчыя сілы народу і сама іх арганізуе. Такая праца дае жывы, конкрэтны, відочны *зьмест паняцьцю «будаваньне Бацькаўшчыны»*. Кожная беларуская школа, кожная каапэратыва, кожын эканамічны саюз, нацыянальная сялянская арганізацыя, гурток моладзі, навуковая установа, ці драматычны гурток—усё гэта дробныя часткі таго, з чаго складаецца нацыянальнае жыцьцё. Кожная беларуская кніжка — гэта адна маленечкая цэгліна, з якіх мы будуем Бацькаўшчыну. І калі такіх цэглін будзе многа, калі беларускае нацыянальнае жыцьцё будзе кіпець, разьліваючыся шырокай хваляй па ўсенькай нашай зямлі,—тады *Беларусь* перастане лічыцца «этнаграфічным паняцьцем», перастане жыць выключна ў лятуценьнях белаaускіх патрыётаў-ідэялістяў, а станецца рэальным фактам. Тады, апіраючыся на нашу нацыянальную сьвядомасьць, на нашу культурную моц, на нашу арганізованасьць і фізычную сілу, мы лёгка і напэўна здабудзем нашае права на волю і незалежнасьць, права, на словах ужо прызнанае нават нашымі ворагамі.

Дый мала гэтае права *здабыць*: яго трэба *і ўдзяржаць,* — каб тыя-ж ворагі, якія нас уціскалі соткі гадоў, ня вырвалі яго нам з рук. Няхай сягоньня разваліцца ў Маскоўшчыне бальшавіцкі лад, няхай вернецца старая ўлада, — і ў першы чарод «новая Расея» возьме за горла «братоў» беларусаў, зьнішчыўшы навет тую тэорэтычную незалежнасьць Беларусі, якую так урачыста абвяшчае цяпер Савецкая Расея. І тут нам стане ў прыгодзе гэная самая наша культурная і нацыянальная моц, наша арганізованая фізычная сіла. Толькі давeдзеная да канца наша *творчая нацыянальная рэвалюцыя,* заваяваўшы нашай Бацькаўшчыне незалежнасьць, дасьць ей магчымасьць адбіць і ўсе ўдары, ўсе напасьці на нашу волю, наш дзяржаўны быт, нашу нацыянальнасьць. Толькі такяя рэвалюцыя, ў якой соцыяльны элемэнт будзе станавіць хоць і аснаўную, ды ўсё-ж такі *частку,* вывядзе наш народ і нашу Бацькаўшчыну на пэўны шлях з тэй блутаніны і анархіі, ў якой мы знаходзімся. Толькі яна *збудуе Беларусь.*

Г. Б.

Час—найлепшае лякарства.

I.

Ўсе весткі з Савецкай Беларусі аб тэорэтычнай магчымасьці там шырокай культурна-прасьветнай беларускай працы пацьвярджаюцца офіцыяльнымі бальшавіцкімі выданьнямі.

Іншая справа—*рэальная* магчымасьць якой бы ні было *творчае* работы ў тых варунках нявіданай гаспадарчай разрухі, ў якіх апынулася ня толькі Беларусь, а і ўся савецкая Расея наагул.

Толькі цяпер, калі ўжо досіць позна, бальшавікі хапаюцца за галаву і шукаюць самых некамуністычных способаў, каб як толькі ўхіліцца ад поўнае гаспадарчае катастрофы.

Гэтага яны ўжо ні ад каго ня таяць і, як відаць, гатовы запрасіць на паратунак ня толькі „варягов“ адкуль-нібудзь з-за акіяну ў асобе розных Вандэрліпаў, а навет гатовы, мусі, падаць руку і асірацеўшым тузам з ліку свае роднае, расейскае буржуазіі.

Ідея ўсясьветнага „Совнархозу“ ніяк ня клеіцца з тою эканамічнай галізною, якая заслужыла, нарэшце, ў Леніна на тое, каб стаць пытаньнем *баявога* гатунку.

Разруха ў савецкай гаспадарцы настолькі стала моцнай, што нічым гэтага даказваць ня прыходзіцца.

Гэта даказвае само жыцьцё.

Ў Менску, напрыклад, магчымасьць скольki-нібудзь паважнага беларускага выдавецтва ня мае месца.

Ня лепш мусі з гэтым і ў Маскве.

Калі, напрыклад, Навукова-Літэрацкі Аддзел Камісарыяту Прасьветы Беларускай Савецкай Рэспублікі пастанаўляе выдаць поўныя зборнікі твораў беларускіх пісьменьнікаў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, З. Бядулі і інш., дык адразу праектуе *выслаць за граніцу* цэлую камісію з прадстаўнікоў камісарыяту прасьветы і дзяржаўнага выдавецтва.

Ведама, што тут ідзе гутарка аб сапраўднай *заграніцы,* бо ня лічаць-жа бальшавікі Маскву, ці Тулу—*заграніцаю.*

Калі ўжо ў цэлай бышай Расеі няма куточка, дзе можна было-б палюдзку—звычайнымі чорнымі літарамі на звычайнай белай паперы выдаць беларускія літэратурныя творы, дык гэта значыць, што творчая праца там зьяўляецца адным добрым пажаданьнем.

А пры гэткіх эканамічных варунках самыя шчырыя замеры стаць на шырокі шлях культурна-прасьветнае працы зводзяцца рэальна толькі да рэзалюцыйнасьці, да выказваньня іх на паперы.

Гэтак, напр., думка паслаць беларускую выдавецкую камісію за граніцу была ў бальшавікоў занатована на паперы ўжо каля паўгоду назад, а, тым часам, ня чуваць, каб гэта камісія дзе-нібудзь ужо надта выдавала (Школа и культура Советской Белоруссам № 1—2. Студзень—Люты 1921 г.)“.

Такім чынам, мы бачым, што ад рэзалюцыяў да рэальнае работы, досіць далёка.

Але, праглядаючы рэзалюцыйны бок справы культурна-прасьветнага пытаньня, як яна выглядае ў Менску, мы ня можам ня быць задаволены з таго, што *час сам працуе на нашу справу,* час лечыць навет і бальшавікоў у сэнсе іх адносін да беларускага пытаньня.

Праўда, мы ня маем апошніх даных аб тым, што думае рабіць менскі каміса-

---

АДВЕЧНЫМ ШЛЯХАМ.

(Дасьледзіны беларускага сьветагляду).

(Гл. № 24 „Нашай Думкі“).

III.

Творчасьць, як жыцьцёвая падстава.— Творчасьць, як космічная сіла. — Сучасная палітычная чыннасьць не запэўняе соцыяльнай творчасьці. — Незалежніцкае імкненьне. — „Усё істнуючае—разумна“... — „Усё істнуючае—неразумна“... — „Усё істнуючае — творча“.

Да нашай пары мэтай выхаваньня было — навучыць жыцьцю: гэта знача, даць чалавеку гатовыя шаблёны, як іравацца ў тых, ці іншых выпадках. Выхаваньне імкнула, каб выпрацаваць у чалавеку пашану да прызнаных праўд, каб імі кіравалася чалавечае сумленьне. Істнавала і істнуе перакананьне, што ёсьць нейкі філёзофскі камень, які дапамагае на ўсіх шляхах і сьцежках.

І вось, што выпрацавалі такія зданьні: таннае самазадаваленьне, духовае мяшчанства, стаячае балота, адсутнасьць творчасьці. Праўда, трудней кожную хвіліну тварыць, чым ужываць гатовае, лягчэй задавальняцца зацьверджаным прыкладам, чым шукаць адпаведнейшага, але характво і шчасьце жыцьця якраз залежаць ад таго, ці прыстасованы да яго, ці адпавядаюць яму формы, ў якія жыцьцё ўкладаецца. Тут ня можа быць нічога гатовага, навучанага, зацьверджанага. Тут не падойдуць старыя шаблёны, бо яны зробяцца толькі гвалтоўнымі, непатрэбнымі і цяжкімі.

Сапраўднай падставай жыцьця можа быць толькі творчасьць. Творчасьць на кожным кроку: у штодзеннай працы, ў сямейных адносінах, ў грамадзянскім руху. Толькі тады жыцьця ня будзе сьціскаць форма, і чалавек задаволіць сваё прыроднае імкненьне быць творцаю. Зараз жыцьцё поўна нядолі, бо мы ня ўмеем быць творцамі. Мы робім з нашага жыцьця нямілую ні сабе, ні каму іншаму турму, і нярухомы нятворчы дух пануе ў нашай панурай штодзеннасьці. Нятворчыя рабы, мы лёгка схіляемся прад кожным ідалам формай. Толькі невялічкая частка людзей хочуць быць сапраўднымі творцамі, ды заказаны ім творчыя шляхі ў абшары грамадзянскай і асабістай штодзеннасьці, і ўся іх творчая энэргія кіруецца ў вольныя даліны мастацтва і навукі.

Сапраўды, што такое — мастацтва? Гэта, — перш-на-перш, тварэньне чыстай формы, безканечнае, невычарпанае тварэньне. Чым вышэй мастацтва, тым ясьней ў ім самастойнае шуканьне і стварэньне формы. Зьмест усё болей адрываецца ад жыцьця, абасабляецца. Літэратура пераходзіць у музыку, малярства, ў скульптуру; і ў музыцы гук пачынае жыць самастойным жыцьцём; нас цікавіць гармонія гукаў ў тэй форме, якую яны прымаюць ў музычным творы. У скульптуры асобную значнасьць мае цела, маса, каторая пад рукой мастака пачынае жыць уласнай гармоніяй, якой няма ў сапраўдным жыцьці.

Праўда, такой гармоніі паміж зьместам і формай у жыцьці няма, і мастацтва нам дае толькі прыклад таго творчага жыцьця, якое павінны тварыць і людзі.

Што мы далей бачым у мастацтве. Ці яно калі-небудзь задавольнена, ці мастак калі-небудзь схіляе галаву перад споўненым творам, ці пакланяецца ён створанай форме. — Не!...

Твор скончаны, душа выявілася... і далей, далей бязупынна, бяз устанку. Для мастака няма такога, самазадаваленьня. Калі душа вылілася ў адным абразе, яна ўжо перарастае яго, шукае ў глыбіні свае сонечнае істоты яшчэ глыбейшага, яшчэ адпаведнейшага сваёй нутранай праўдзе. Дзеля гэтага мастацтва ня мае свайго канону, ня мае зацьверджаных шляхаў, абразкоў. Калі мастацтва ўступае на гэты шлях, яно гіне: так было са ўсімі прыкладамі мастацкага акадэмізму. Апошні, як прызнаньне вызначаных шляхаў мастацтва і нейкіх абавязковых абразкоў, душыць вольны творчы дух, і, ня творачы нічога новага, нарэшце, гіне ўва ўласным сосе.

Вось як рашае пытаньне аб цякучасьці жывой чалавечай душы і прыстасаваньні да яе формы — вышэйшая чалавечая парода, найболей сумленная парода творцаў: бязустаннай творчасьцю, адсутнасьцю самазадаваленьня, вечным шуканьнем, вечным імкненьнем далей, у глыбіню жыцьця.

Вось і мы ў нашым штодзенным жыцьці павінны стаць такімі творцамі. Зьдзейсьнілі адну форму жыцьця, а ўжо ў глыбіні душы хаваецца новае; яшчэ смутнае і нявыразнае, а ўжо незадаваленьне, што дрэнна і тое й гэтае. Ня глушэце такога незадаваленьня і сапраўды ня „ўсё істнуючае—разумна“, верце голасу вашага сумленьня, жаданьню зьмяніць, палепшыць жыцьцё. Разумней паляпшаць паступова, кожны дзень, слухаючы голасу сумленьня, чым ў гаротныя часы рэвалюцыяў ня быць ў сілах стрымліваць голасу помсты і крыўды.

Хай ня будзе для чалавека нічога нярухамога, сьвяшчэннага: ні дактрын, хаваючых усё жыцьцё ў труну выразнай формы, ні зацьверджанай моралі на кожны дзень і гадзіну, на кожнае ўздыханьне. Хай ня будзе срогіх дырэктываў, падстава якіх незразумела і далёка пачуцьцю. Хай ня будзе „чалавекаў у футлярах“, аздобленых золатам, з важнымі мінамі, і пустых у сярэдзіне, як тыя „гробы павапленыя“. Бо ўсё гэта затрымлівае жыцьцё, пазбаўляе яго творчасьці. Хай гучыць у сэрцы кожнага старое, як сьвет, і, як ён, праўдзівае:

„Ўсё рушыцца, ўсе цячэ, нельга два разы плёхнуцца ў адну раку“.

* *
*

Душа чалавечая, што прыходзіць у сьвет падзівіцца з яго характва, што прыходзіць адзін раз у сьвет, ні да каго не падобная і адзіная на сваім шляху і пазаўсёды выходзіць з матар'яльнага жыцьця, такая душа чалавечая павінна чуць сваё права жыць і тварыць, як кажа яе сумленьне. Ніхто іншы ня створыць душы, не заменіць ніводнага дня, ніводнай хвіліны яе

рыят прасьветы ў кірунку разьвіцьця беларускае культуры, але й вышейпаказаныя нумары „научно-педагогического и официально-справочного“ яго органу за першыя два месяцы гэтага году ня толькі рэзалюцыямі, але й лічбамі сьведчаць, што ў *Беларусі* (праўдзівей, ня цэлай аднэй Менскай губэрні) *да пытаньня аб разьвіваньні і пашырэньні беларускай культуры бальшавікі пастаноўлі падыйсьці зусім шчыльна і, навет, як-бы й шчыра*.

Адкінуўшы гучныя камуністычныя фразы аб праве беларускіх працоўных масаў на сваю мову й культуру *нароўні з іншымі нацыянальнасьцямі* і г. д., мы адтрымаем фактычны і статыстычны матар'ял аб тым, як гэтае права мае праводзіцца ў жыцьцё і што ў сэнсе гэтага права ў пачатку гэтага году ўжо было зрэалізована.

Гэтак напр., з офіцыяльных даных мы бачым, што Беларускі Аддзел пры менскім камісарыяце прасьветы з'арганізаваўся 1-га жніўня 1920 г., г. знач. менш як праз тры тыдні пасьля заняцьця Менску бальшавікамі.

Згодна з *данымі плебісцыту*, эробленага ў жніўні 1920 г. ў веданьне Аддзелу паступілі ў Менску 12 школ першае ступені (пачатковыя) і 1 школа другой ступені (вышэйшая пачатковая).

Нажаль, не паказаны лік вучняў у гэтых школах. Настаўнікаў у 12-х Беларускіх школах 1-е ступені—66. Агульны лік школ 1-е ступ. ў м. Менску 73 з 19216 вучнямі і 1129 настаўнікамі. У сярэднім, выпадае на кожную школу (19216 : 73 =) 260 вучняў, на кожнага настаўніка (19216 : 1129 =) 17 вучняў.

Калі возьмем меншую з гэтых лічбаў, дык будзе: 17 вучняў на кожнага настаўн. (17 × 66 =) 1122 вучні беларускіх школ 1-е ступ.

Даныя сабраныя праз павятовых школьных інструктароў паказваюць, што да часу эвакуацыі ў верасьні 1920 г. (праз 1 месяц) у Слонімскім павеце было—7 беларускіх школ, у Баранавіцкім—2, Дзісьненскім 37 і Ігуменскім—9. Апрача гэтага вынесена прыгавараў аб адчыненьні беларускіх школ у Слонімскім пав.—30, Баранавіцкім—14, Дзісьненскім—48.

У месьце Менску, апрача паказаных школ, была адчынена школа для бежанскіх дзяцей і ў сьнежні 1921 г. пачаты былі лектарска - інструктарскія курсы. У веданьні Беларускага Аддзелу знаходзіцца Беларускі Рабочы Клюб з *вячэрняю школаю* для дарослых і *курсамі беларусазнаўства*. Аддзелам адчынена ў Менску Цэнтральная Беларуская Бібліятэка, якае мае сабраць беларускія кнігі й літаратуру аб Беларусі не толькі ў Беларусі, але й у Расеі (Р. С. Ф. С. Р.). Дзеля гэтага былі ўжо пасланы дэлегаты ў Петраград, Маскву, Смаленск і Арол.

На провінцыі беларуская культурна-прасьветная праца найбольш удачная ў Бабруйску, дзе ў веданьні беларускага школьнага пад'аддзелу ў пачатку гэтага году было 13 школ 1 е ст. 1 школа 2-й ступені і значны лік культурна-прасьветных гурткоў.

Гэтак выглядае сухая справаздача афіцыяльнага месячніка камісарыяту прасьветы за першыя два месяцы бягучага году (ці, праўдзівей, за тую другую палову 1920 году, калі бальшавікі чулі сябе ня вельмі пэўна ў Менску і ў верасьні мусілі вывезьці камісарыят прасьветы ў Рослаўль, Смаленскай губ.

Вышэйпаданыя лічбы і факты гавораць яшчэ вельмі мала чаго, але, ў кожным разе, выразна сьведчаць, што бальшавікі ня толькі памірыліся з тымі беларускімі школамі, якія ужо й раней існавалі, як у Менску, так і на провінцыі, але далі магчымасьць Беларускаму Аддзелу Камісарыяту прасьветы пасылаць сваіх інструктароў на паветы дзеля заснаваньня там новых беларускіх школ.

Гэты апошні факт актыўнага пашырэньня ідэі беларускай школы па вёсках ясьней, чымся страшэнна пастараўшыя (і да таго-ж ня вельмі поўна офізыбзам паданыя) лічбы, сьведчыць аб досіць выразным беларускім курсе школьнай палітыкі ў Менску.

Калі паглянем на тыя пункты рэзалюцыяў ЦИК'а Беларусі, або губэрнскага зьезду «работнікаў прасьветы і соцыялістычнае культуры» (народных настаўнікаў), дык і тут усюды гаворыцца аб актыўным развіваньні беларускае культуры, аб тым, што гэта—„ударная задача“ і г. д.

Ёсьць навет глухія ноткі, калі не аб барацьбе з русыфікацыяй, дык аб яе недапусьцімасьці.

Чым далей, тым болей мы з словаў саміх—жа бальшавіцкіх офіцыйзаў бачым, што для іх беларускае адраджэньне ўжо не зьяўляецца „буржуазным предразсудком“ і „зоологічным“ правам, як думаў некалі Сталін.

Ці так аб праве Беларускага Народу, працоўнага народу на сваю культуру, думалі бальшавікі тры гады назад разганяючы ў 1917 г. Ўсебеларускі Конгрэс і разводзячы аб ім брахню, як аб зьездзе буржуазіі і памешчыкаў.

Разумеецца—не!

А цяпер, праз тры гады часу ў арыгінальный, з трох, ці двох паветаў зложаный, рэспублікы савецкай Беларусі яны ня толькі не прасьледуюць беларускага культурнага руху, але стараюцца падтрымаць яго наколькі магчыма.

Вышэйшыя навуковыя інстытуцыі—Політэхнікум, Інстытут Народнай Адукацыі (бытшы Настаўніцкі Інстытут) і, нарэшце, Дзяржаўны Беларускі Унівэрсытэт ня сходзяць гэтак сама з страніцаў афіцыяльнага органу камісарыяту прасьветы, як „ударная задача“.

Працуе ўжо й „Дзяржаўнае Выдавецтва“ (Госиздат), у якім да ліку „ударных“ залічаны беларускія выданьні.

Сьцягваюцца культурныя працаўнікі „уроженцы“ Беларусі, да якіх выпушчана спэцыяльная адозва.

Асыгнованы грошы дзеля дапамогі бедным беларускім аўторам, а на настаўніцкіх зьездах адзінкова выступленьні працаўнікаў беларускае мовы й культуры растлумачваюцца прадстаўнікамі ўлады, як „безграмотность и невежество“.

І ўсё гэта ў цікавай па разьмеры рэспубліцы, якой адведзена крыху большая тэрыторыя, як Сан-Марыно.

Але, ў кожным разе, ў *рэспубліцы Беларусі*, якая для бальшавікоў тры гады назад была толькі „Западной областью“ як некалі яшчэ раней, для іншых уладароў, —„Северо-Западным краем“.

Мы бачым, што час — найлепшае лякарства, радыкальнейшае, за радыкалізм бальшавікоў.

І ім робіцца ясным, што беларускі рух не „буржуазная выдумка“, ня тормаз для прогрэсу, а наадварот...

Яны сталі на шлях падтрыманьня і разьвіцьця беларусскай культуры пасьля трох гадоў паразуменьня імі яе жыцьцёвасьці.

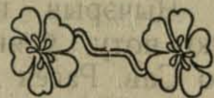
Яны будуюць у Бабруйску і ў Слуцку тэхнікумы, а ў Менску Беларускі Унівэрсытэт.

Яны іншаю моваю загаварылі ўжо на зьездах, у дэкрэтах і пастановах ЦИК'а аб беларускай мове і культуры.

Абсолютная эканамічная разруха ці пазволіць толькі ім паставіць справу так, каб усё гэта і ня скончылася аднымі толькі размовамі.

Аб унівэрсытэце, выдавецтве, тэатры і аб тоне настаўніцкага зьезду пагаворым яшчэ другім разам.

Краўцоў Макар.

СТ. ШЫМАНОЎСКІ.

Адны і другія.

(Пасьмертны верш).

Ці сонца ўдзень сьвяціла,
Ці ў часе нóчных дзей
Па сьвеце злая сіла
Хадзіла між людзей.

Было яе адзеньне
З сівога тумана:
Няпраўду і цярпеньне
Нясла з сабой яна.

Былі яе законы
Няроўныя для ўсіх,
І плакалі мільёны
Дарослых і малых!

Як дзень, адзін да працы
Сярмяжку адзяваў.
Другі яшчэ ў палацы
З пасьцелі ня ўставаў.

Адзін жыў абарваны,
Адзеты, як жабрак —
Другі хадзіў убраны
У капялюш і фрак,

Бяды ня знаў нікол
І смачна піў і еў —
Другі жыў у няволі
Ды крыўду век цярпеў.

Адзін умеў навукі
І жыць шчасьліва мог,
А ў другога рукі
Былі у мазалёх.

Адзін меў грошай многа,
Вялікую суму
І строіў для другога
Казарму і турму.

Быў сыты і абуты;
Закон яму — ня страх,
А у другога путы
Зьвінелі на нагах.

Адны былі ад Бога
Царамі над зямлёй
І права ніякога
Ня зналі над сабой.

Другія ўдзень і ўночы
Нясьлі крывавы труд,
Былі — як конь рабочы —
Запрэжаны ў хамут.

... Гуляла злая сіла
Сярод сваіх ахвяр...
Аж сонца засьвяціла
Ў яе пякельны твар.

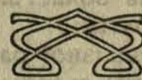
І засьвяціла сонца
На поле, луг і сад,
І ў нізкае ваконца,
Дзе жыў мой бедны брат!

Няволі цёмнай хмары
Пагнаў у сьвет віхор!
Цьвет вырас на парары,
Шуміць-іграець бор!

Браты мае, як пчолы,
Прачнуліся ўвакруг;
А кожны з іх, вясёлы,
Няволі рвець ланцуг!

Адны ўзяліс да працы,
Каб Бацькаўшчыну мець...
А хто жыў у палацы,
Як труцень, тоў ўмрэць!

Данюшава, 13. XI. 19.

самастойнага, самацэннага жыцьця. Чалавечая душа, што прышла ў сьвет адбіць ладасьць ігры жыцьцёвых праменьняў, напаіцца іх цяплом і ласкай, павінна развярнуць усю моц свае творчасьці, каб зьліцца ў творчым тэмпе ўсясьветнага дыханьня, ўсясьветнай гармоніі, прысутнасьць якой адчувалі зорныя душы піфагарэйцаў, каб потым у жыцьцёвым стамленьні схіліцца зноў на ўлоньне вялікай Маткі-Матэрыі, Маткі-нявыразнасьці, Маткі-непачатасьці, поўнай сілы і моцы, поўнай смутку і неразгонага жыцьця.

Матка-Матэрыя—падстава ўсяго існуючага. У ёй зьліты ўсе сілы: варожыя і кахаючыя, творчыя і руйнуючыя, але сама яна — нявыразнасьць, незразумеласьць,— толькі магчымасьць тварыць, а не самая творчасьць. Яна — аснова жыцьця.. Як старажытны бог Ксенафана — камяк гразі, дзе зьмешаны вада і зямля, паветра і агонь — у нявыразнасьці, толькі ў магчымасьці і жаданьні радзіцца, стварыцца. Поўна Яна смутку, поўна галасоў нясных, быццам шапаценьне нераспушчаных лісьцяў, лепету нерадзіўшыхся дзяцей і зьвяроў: быццам сон жыцьця бродзяць, шукаючы сьвету, чакаючы свайго нараджэньня.

Вось адхіляецца прадвечны туман, быццам хмары нараджаюцца, быццам тоненькія струйкі цягнуцца ўвыш, угару... родзіцца пяршы нагад на жыцьцё: падзяляецца сьвет і нявыразнасьць змроку..., але яшчэ няма самага жыцьця, няма творчасьці. А калі зазіхацяць першая маланка, шырокай бліскучай стужкай, ядначы высокія, быццам пазбаўленыя цяжкасьці, хмары і цёмнае, чорнае, нявыразнае ўлоньне Маці-Матэры, загрымяць грамніцы, сатрасаючы выразным грукатам прадвечную безгалосасьць, гэта—прачхнуўся, вышадшы з лона Маці; адвечны Купала, гэта яго павіншаваньне сваёй матцы, гэта—першая ласка сваёй жонцы. І ў стамленьні завеяўшага цяпла, дажджу і сьвету пруць ўзвыш яшчэ ў зыбаньні дажыцьцёвага туману першыя расьліны, катрым жыцьцё дае Матка-Матэрыя і благаслаўляе прыгожай формай і хараством Бацька-Купала, жыватворчы дух, жыватворчая форма... Вось адвечная гармонія паміж нявыразнасьцю-матэрыяй, істотай усяго жывога, з творчым духам, каторы дае ўсяму жывому форму.

І мы — з лона Маткі-Матэры з вечным творчым духам агнявога Купалы, прыходзім у сьвет, каб тварыць формы, каб з мацярынскай нявыразнасьці стварыць нешта „па свайму образу і падобію“, па образу нашай праменнай душы. Хай-жа тое, што мы творым ня робіцца нашымі багамі, бо мы яго творым, а не яно нас.

* *
*

Калі асобная адзінка можа знайсьці свой індывідуальны ратунак у мастацкай, або навуковай творчасьці, дык ў сфэры соцыяльнай справа стаіць не так проста. Соцыяльная творчасьць затрымліваецца і робіцца блізка, што немагчымай з дзьвёх прычын: першае, што некаторыя соцыяльныя формамі карыстаюцца валадаючыя клясы і штучна затрымліваюць іх разьвіцьцё, а другое, што ўмовы соцыяльнай творчасьці вымагаюць болей спрыяючых абставін, чымся для творчасьці індывідуальнай. Нельга зразумець такой магчымасьці, каб учарайшы раб зрабіўся незалежным гаспадарам свайго жыцьця, каб учарайшых падмятальшчыкі вуліц апынуліся вольнымі мастакамі. Дужа цяжка выхаваць у кожнай адзінцы імкненьне да агульнай творчасьці, зразуменьне неабходнасьці ісьці наперад, а не задавальняцца існуючым.

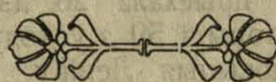
Дзеля гэтага да нашых часаў соцыяльная творчасьць мас ідзе не бязупынна, а скокамі. Творчасьць мас павінна перамагчы інэрцыю зацікаўленых клясаў, а заўсёды толькі праз пераварот і рэвалюцыю мас ідуць да соцыяльнай творчасьці. Такі шлях — ненормальны, негарманічны і неэканомны ў страце чалавечай сілы. Масы павінны весьці сталую магчымасьць творчасьці, але ў сучаснасьці такой магчымасьці нельга дасягнуць. Блізкая мінуўшчына вучыць нас, што адных рэвалюцыяў яшчэ дальна недаволі. Запэўніць творчасьць соцыяльную можа толькі творчая адзінка, маса творчых асоб. Творчасьць мас грунтуецца на творчасьці адзінак. Прыклад Расеі кажа нам, што рэвалюцыя бяз індывідуальнае творчасьці—толькі вялікая смута бяз конца і просьвету.

Выходзіць нейкі зачарованы круг: для соцыяльнай творчасьці павінна быць творчая адзінка, але выхаваньне гэтай адзінкі ў значнай частцы залежыць ад разьвіцьця соцыяльнай творчасьці.

Нажаль усё тое, што цяпер робіцца ў грамадзянскім жыцьці, якое мае свой найбольш інтэнсыўны выраз у палітычнай працы, вельмі далёка ад дасягненьня соцыяльнай творчасьці, ад выхаваньня творчай адзінкі. Сучаснае грамадзянства, разьбітае на клясы, хоча зьдзейсьніць свой соцыяльны ідэал палітычным шляхам, г. з. захапіўшы ў свае рукі ўладу, або маючы на яе значны ўплыў. Грунтуючыся на нейкай клясе, кожная партыя мусіць праваздзіць думкі, карысныя для гэтае клясы. Партыя заўсёды кажа аб „рэальнай палітыцы“, аб тым, што ў палітыцы няма сантымэнтаў, кажа аб канечнасьці „ураўнаваньня“ інтарэсаў па іх сапраўднай грамадзянскай вазе. Гэта знача, што справа заўсёды канчаецца тым, што чые „вага“— большая, ў каго матар'яльная сіла—вялікая, той усім і круціць. Праўда, кожная партыя мае пекную праграму, якая пачынаецца словамі аб дабры ўсяго народу, дзе памінаецца аб лепшых чалавечых ідэалах, але аб сутнасьці пекных слоў трэба разважаць па дзеі.

Ігнат Абдзіраловіч.

(Працяг будзе).

Маленькі фэльетон.

Адно з віленскіх *обчастваў*, дзеля вымагаючых патрэб, напэўна мусі адкіне назву „дэмакратычнага“.

Даўно гэта было...

Яшчэ Зэўс сядзеў на нябесным стале, акружаны багамі, багінямі, бажанятамі і іншымі бесьцялеснымі духамі...

— Слаўна было на небе...

— Усюды блёск, вясельле, танцы і ўсё гэткае.

На зямлі—розна...

Адным было надта сьветла, другім — надта цёмна. Адным надта добра, другім — ну... зноў надта цёмна. Адны на зямлі весяліліся, як і на небе—другіе — маўчалі...

Хвалілі Зэўса тыя, якім было добра...

З дзіватою глядзелі яны на тых, хто не хваліў Зэўса...

— Што такое?—думаюць,—мусі яны не здаволены багамі... Ня йначай яны прыхільнікі Злога Духа.

І вось яны зрабілі *обчаства* шчырых, дзеля абароны багоў... Эмблемаю ўзялі—абразок ангела...

Другія паранейшаму... маўчалі. Ім было цёмна.

Весяліліся на небе, весялілася і *обчаства*. Часамі навет хто з бесьцялесных зьлятаў сюды і ляскаў віднейшых па плячы, кажучы:

— Добра, дзеткі, добра...

Але вось, адкуль ні зьявілася навальніца, гром, маланка... Затрашчэла неба, раскалолася...

Мусі праўда, Злы Дух знячэўку напаў на пьянае царства...

Стала ўсім цёмна... Пападала са страху на зямлю ўсё *обчаства*... Амярцьвела і дыхаць перастала...

Прайшло дужа часу... Адкаціўся дух у ляжачых, сталі падымаць галаву некаторыя...

А тыя, другія, як і ўперад, капаліся і штурхаліся каля сябе... Ім і цяпер было цёмна.

А тыя падумалі, што гэтыя рады перамене...

Дрыжаць, не варухаюцца.

Ўсё-ж век ня выляжыш.

— Гэй, — кажуць разумнейшыя, — трэба ўзяць вопратку тых, другіх...

З ваўкамі жыць, па воўчы выць.

— А дзе-ж яе возьмеш?— пытаюцца дурнейшыя, гэта-ж на нас тое самае, што было...

— А вось порце выцягнем на верх...

— Дый яно цяпер бруднае, чорнае...

— Гэ... можа не разьбяруць, падумаюць, што ад працы...

Хвост ідзе за галавою. І праўда, другія ізноў не заўважылі. Ім усё цёмна было...

Ачуняла наша обчаства, паўставала і ўцёрлася між другімі...

— Гэ,—кажуць ізноў разумнейшыя... Дадушы, яны зусім сьляпыя. На чорта нам гэтыя лахманы, яшчэ хто падумае, што мы палітыкай, нейкаю агітацыяй, ці чым іншым займаемся...

— Але-ж, неяк, неякаво... Усё роўна-ж і нам цяпер ня так відно... Усё-ж такі „попадл помендзы вроны, каркай як і онэ“, перакруцілі яны старую сьродковалітоўскую прыказку на новы лад...

— Хочаце, ня хочаце, а трэба,—чамусьці дадалі разумнейшыя...

Ня толькі трэба, а павінна... А то сьмех адзін глядзець на ваш гарнітур.

Толькі-ж наўрад, ці Зэўс да вас вернецца...

Музыка без языка.

Штодзенныя весткі.

Пятніца, 17 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Укр. бюро друку паведамляе, што на лініі Днестра пачаліся гарматныя стрэлы паміж румынамі і бальшавікамі.

— Сьлезія памалу пачынае супакоівацца.

— На зьезд III інтэрнацыяналу ў Маскву прыехала 26 дэлегатаў з Зах. Эўропы і 50 з усходу. Фармуецца опозыцыя Леніну, на чале яе стаіць Радэк.

Субота, 18 *чэрвеня* 1921 *г.*

— У Коўні чакаюць, што лёс Віленшчыны аканчальна будзе вырашаны на Жэнэўскай Конфэрэнцыі. Такія самыя думкі пануюць і ў сфэрах блізкіх да польскіх урадовых кругоў. Такім чынам польска-літоўская спрэчка разьвяжацца раней восені.

— Бальшавікі хочуць купіць у ангельцаў 400 аэропляноў. А ці досіць у іх хлеба?

— У Лацьвіі Урад распарадзіўся даручыць кантроль над лацьвійскім прывозам і вывазам тавараў лацьвійскаму Саюзу каапэратываў.

— Трыбунал у Маскве судзіць некалькіх архірэяў, сьвяшчэньнікаў, каталіцкіх ксяндзоў і рабінаў за контр-рэвалюцыю.

Нядзеля, 19 *чэрвеня* 1921 *г*

— У Англіі лічыцца 1.500.000 безработных.

— Паведамляюць, што ірляндскія паўстанцы забралі г. Бэльфаст.

— Ковенская газ. „Эхо“ піша, што быццам Чычэрын паслаў да Сапегі новую ноту, ў якой папераджае, што Сав. Расея не застанецца нэўтральнай, калі Польшча выступіць з вайной проці Літвы.

— Газ. „Narodn. Listy“ піша, што ў палітычных колах Лёндану ходзяць чуткі, што нібыто дзяржавы прышлі да згоды, па якой да Нямеччыны будзе прылучана В. Сьлезія, а да Польшчы Вільня.

— Ням. газэты пішуць, што паміж Польшчай і Сав. Расеяй заключана умова аб сфэрах уплыву ў Прыбалтыцы,— Лібава і Віндава будуць пад уплывам Польшчы, а Рыга і Рэваль—Расеі.

Панядзелак, 20 *чэрвеня* 1921 *г.*

— 17 чэрвеня ў Жэнэве адбылося першае пасяджэньне Рады Лігі Народаў.

— Ангельскія войскі паступова займаюць мясцовасьці Сьлезіі, пакінутыя паўстанцамі.

— Савецкія войскі ўвайшлі ў М. Азію з мэтай памагаць туркам проці грэкаў. Пішуць, што нібыто туды будзе адпраўлены Будзенны і 60.000 коньніцы.

— Нац. расейскі зьезд у Парыжы зачыніўся. Прыняты рэзалюцыі аб патрэбе аб'яднаньня ўсіх проці-бальшавіцкіх сіл, аб амністыі ўсім бальшавіком і аб спыненьні пагромаў.

— Прадстаўнікамі ад Літвы у Жэнэве будуць—Гальваноўскі, Салавейчык, Мілош і Норус.

— Проці Саветаў паўсталі забайкальскія казакі; яны прылучыліся да Сямёнава. Сямёнаў спадзяваецца забраць усю ўсх. Сыбір.

Аўторак, 21 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Віленскае пытаньне абавязкова вырашыцца ў Жэнэве ў канцы гэтага месяца.

— Прадстаўнікамі Польшчы у Жэнэве будуць—Аскіназі, Ольшоўскі, Паўлоўскі і адмірал Звуркоўскі.

— З Расеі пішуць, што дзеля няхвату насеньня, там засталося незасеяным 50% ворнае зямлі.

— У Баварыі зачыніўся зьезд расейскіх монархістаў, — прынята шмат рэзалюцыяў.

— Сав. Расея дамагаецца ўвайсьці ў Балтыцкі Саюз.

— III Інтэрнацыянал пастанавіў залажыць школу чырвоных агітатараў. Яны будуць арганізаваць паўстаньні і бунты ў зах.—эўроп. дзяржавах.

— Спачатку Ліга Народаў занялася справай Гданску. Гданскі ўрад павінен заключыць цывільную умову з Польшчай.

— Брыян і Керзон пасылаюць ноты ў Бэрлін і ў Варшаву па Сьлезкаму пытаньню.

Серада, 22 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Згодна з паглядам міжсаюзнай Камісіі ў Сьлезіі, саюзныя дзяржавы зьбіраюцца рашуча патрабаваць ад Нямеччыны спыненьня вайны ў Сьлезіі. Мясцовасьці, адкуль выйшлі паўстанцы, займаюцца коаліцыйнымі войскамі. Кажуць, што прамысловы вокруг, будзе аддадзены Польшчы.

— У Лацьвіі злажыўся новы габінэт; старшыня Мееровіч.

— Монархічныя колы Нямеччыны абураны проці ўраду за ўступкі ў В. Сьлезкім пытаньні і пагражаюць контр-рэвалюцыяй.

— Аўстрыякі даручылі злажыць габінэт міністраў начальніку венскай паліцыі Шуберу,

— Украінскі Савецкі урад у Харкаве абвесьціў абложны стан ува ўсей Сав. Украіне.

— Ленін у аднэй з сваіх прамоваў сказаў, што скліканьне устаноўчага сойму ў Расеі магчыма, але сойм усеж-ткі павінен быць камуністычным.

Чацьвер, 23 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Па словах аднаго з дэлегатаў, польская дэлегацыя ў Жэнэве будзе рашуча дабівацца прылучэньня Вільні да Польшчы, як таго, нібыто, хоча насяленьне Віленшчыны.

— У Вільню выехала з Варшавы дэлегацыя Лігі Народаў.

— У Сьлезію прыяжджаюць новыя францускія войскі.

— У Львове ідуць арышты камуністых.

— Аддзелы сінфэйнэраў (ірляндск. незалежнікі) пакінулі Бэльфаст.

— Гюманс выказаўся проці таго, каб дапусьціць дэлегатаў Віленшчыны да перагавораў аб яе лёсе. Мотывы тыя, што Вільня знаходзіцца пад *польскай окупацыяй*.

— У пасяджэньні 22 чэрвеня Рада Лігі Народаў разглядала віленскае пытаньне.

— Ноччу з суботы на нядзелю у Коўні быў зроблены замах на забойства літоўскага міністра загр. справаў Пурыцкіса. Нейкі чалавек страляў з саду ў вакно. Куля прайшла міма, не зачапіўшы нікога. Праступніку ўдалося ўцячы.

— Паўстаньне проці бальшавікоў у Сыбіры шырыцца. Паўстанцы захапілі Перм, Кацярынбург, Чалябінск. Уся Сыбір адрэзана. Уральскія работнікі бастуюць. К паўстанцам прылучыўся казацкі атаман Дутаў.

ПРОВІНЦЫЯЛЬНЫ АДДЗЕЛ.

Гастролі польскіх русыфікатараў на Ашмяншчыне.

Гэтыя паны аб'яжджаюць нашы цёмныя куты, маючы ў кішані даручэньне п. Ашмянскага Інспэктара на рэвізыю матар'яльнага становішча істнуючых школ, а ў сваёй мэце „urządzenie“ польскіх.

Як яны выканоўваюць гэта—відаць з іх дзеяў у вёсцы Пашкішкі, куды яны наехалі апошнімі днямі. У вёсцы гэнай дагэтуль была беларуская двухкамплетная школа, маючая вучняў больш як 70. Ніхто з вясковых ніякіх заяваў проці гэнай школы не рабіў. Аднак-жа паны інструктары знайшлі патрэбным сабраць сход і запытацца сялян — якую яны хочуць школу? Ведаючы добра аб лёсе Барунскай сэмінарыі, арыштах беларускіх вучыцялёў і частых візытах у беларускіх школах жандармэрыі, сялянам ня трудна было сьцяміць чаго хацелі п. п. інструктары, але як іх жаданьні мабыць ра ходзіліся з жаданьнямі п. п. інструктароў, дык яны маўчалі. Бачачы гэткую нясьмеласьць сваіх грамадзян, ці можа, няўмеласьць іх выявіць патрэбны п. п. інструктаром патрыятызм, за работу ўзяўся зараз п. солтыс. Ён рашуча адказаў, што яны хочуць польскую школу і болей ніякай. За ім пацягнуліся яшчэ 3—4 галасы, але большасьць „згаджалася маўчком. Ведама, што пасьля такой «аднагалоснасьці», заставалася толькі зацьвярдзіць яе сялянскімі «подпісамі», што і было «выканана», як найлепей, пераважна, «п. солтысам».

Але ўсё гэта драбніцы ў параўнаньні з тым, што было далей: калі пратакол і звычайная прамова аб Гурным Сьлёнску былі скончаны, дык адказам на апошнюю было даволі дзіўнае пытаньне: «А паруску ці будзеце вучыць у школе?» І вось паны інструктары, ні чутачкі не сумляваючыся, зараз запэўнілі сялян, што *паруску вучыць іх будуць*.

Дык вось як! палякі будуць вучыць беларусаў у сваіх школах паруску! Будуць абмаскаліваць беларусаў? Будуць рабіць тое, проці чаго так абураваліся і ў чым так моцна абвінавачавалі беларускія школкі! Будуць рабіць тое, за што нас звалі... бальшавікамі! Ах паны! Да якой-жа мэты імкніцё вы ў сваёй дзейнасьці? Калі вам няўдаецца апалячыць, дык вы згаджаецеся хоць абмаскаліваць? Калі вам няўдасца зрабіць тое, што хочацца, дык вы зачынаеце хоць шкодзіць таму, што вам не падабаецца? Кіньце паночкі баламуціць наш народ, і так ужо досіць абаламучаны, а то вы тут не зьбярэце і тых галасоў, якія набралі ў Гурным Сьлёнску!...

Жук.

Беларускі спэктакль у м. Баранавічах.

28 траўня г. г. у Баранавічах быў даны беларускі спэктакль. Былі пастаўлены „Чорт і баба“ і „Па рэвізіі“. Потым дэклямацыі і хор і, нарэшце, скокі. Кіраўніком вечару быў В. Русак, паклаўшы шмат працы і энэргіі для таго, каб вечар апраўдаў тую мэту, да каторае ішоў ініцыятар яго: даць пекнае выражэньне бытавых старон жыцьця беларуса. Вечар прайшоў весела, і новая пастаноўка сабрала шмат людзей. Лёгкія для пастаноўкі рэчы вымагалі большае ўдуманасьці з боку артыстаў-аматараў. У першай п'есе дзеяньне рабілася, як быццам у вясковай хаце, аднак гэта было мала заметна з-за адсутнасьці некаторае мэблі і рэчаў дамовага сялянскага жыцьця.

У выпаўненьні ролі „бабы“ заметна было па адносіне да чорта шмат фамільярнасьці, ня думаю, каб чорт беларускай кабеце быў такі родны. Не ўдалася роля Марыські, якая толькі іграла, але не перажывала. Лепей прайшла ў сэнсе выпаўненьня другая пьеса. Тыповы старшыня, разам з пісарам і пьяным мужыком—сьведкаю, зрабілі самае найлепшае уражаньне. Відаць было, што артысты аднесьліся да свае справы добрасумленна, і куток вёскі быў выяўлен ясна.

Потым пачалося пеяньне: сьперша хор прапеяў Беларускую марсэльезу і гымн, пры чым уся публіка мусіла ўстаць, далей прапеялі „Ваяцкі марш“ і некалькі народных песьняў. Паміж песьнямі былі прадэкляміраваны вершы Я. Купалы, Коласа і А. Гаруна.

Агульнае ўражаньне такое, што першы вечар за апошні сэзон абяцае даваць публіку ў будучыне. Болей-бы такіх вечароў. Няхай маладыя ня зыграныя сілы прымаўшыя ўдзел у спэктаклі ня падаюць духам, што чысты збор стаўся вельмі малым—гэта віна дырэкцыі тэатру ў твары паважаных п. п. Макароўскага і Куруся, каторыя, садралі 20,000 пол. марак за салю, даўшыя ў гэты дзень кінэматографічны сэанс, гэта дзеля таго' каб адбіць на вечар публіку.

Беларуская справа вытрымлівае не такія буры, аднак гэта не павінна адбіваць ахвоту і жаданьне працаваць на гэ-

тым шляху, бо кожнае выступленьне ёсьць камень пры будаваньні Бацькаўшчыны.

Як раз пра гэтае кажа Янка Купала ў сваім вершы аратаму:

Хай злыдні над намі скрыгочуць зубамі,
Любі сваю ніву, свой край,
І колькі ёсьць сілы, да самай магілы
Ары, барануй, засявай.....

Няхай гэтыя словы паддаюць ахвоты ў будучыне грам. Русаку і яго супрацоўнікам.

К

Пісьмо ў рэдакцыю з м. Баранавіч.

Паважаны пане рэдактару! Маем гонар прасіць надрукаваць у паважанай газэце «Наша Думка» ніжэйпісанае:

Браты беларусы! Чаму Вы нас забыліся? чаму Вы на нас ня зьвернеце ўвагі? чаму вы ня хочаце пацікавіцца нашым жыцьцём:

Вы добра ведаеце, што Баранавічы гэта найчысьцейшая мясцовасьць Беларусі, дзе кожын жыхар ёсьць кроўны беларус. Мы закінуты, забыты Богам і людзьмі, значыцца ў поўным сэнсе аддаены на расправу крэсаўскім чыноўнікам, якіх тут так наплыло багата, што занялі усе прыватныя кватэры. Не адзін ёсьць выпадак, што паны «афіцэры» занялі усю кватэру, выгнаўшы гаспадара з сямейкаю на малюсенькую кухню Апроч гэтага, яны рэквізуюць усю пасьцель і сталовыя прылады ў гаспадара для сябе і пікнуць процiў іх нельга, бо няма каму бараніць, няма каму заступіцца, а наш тут голас, ёсьць „голас вапіючага ў пустыні“.

Беларускай працы павесьці не дазваляюць, *навет газэта „Наша Думка“ ўжо не даходзіць.* Самы апошні № мы атрымалі 20 і пасьля гэтага болей ня маем; чаму? невядома.

Дык будзьце, браты беларусы, нашы родныя браты, нашымі абаронцамі, падтрымоўвайце нас хоць духам, не глядзеце на нас пассыўна, мы крычымо з месца адсюль, але нас ніхто ня чуе, дык скажэце вы ім праўду, енк і сьлёзы людзкія, чаго яны ад нас болей хочуць.

Мы болей трываць ня можам, мы ў ланцугох, мы закутыя, але нас ніхто даведацца ня хоча.

Паднісана: М. Лапцік.
А. Каральчук.
Б. Шпак.
Г. Вішневскі.

12.VI—1921 г.

Змушаюць да падданства.

Горадзен.

Ў Горадзеншчыне ўжываецца прымус дзеля прыйманьня польскага падданства.

Горадзенскі стараста п. Рагалевіч зьвярнуўся да доктара Тальгэйма, а гэтак сама да зубных лекараў з цыркулярам, каб яны ў працягу 2-х тыдняў далі яму адказ у справе дьяржаўнай прыналежнасьці. 7-га траўня гэткая самая прапазыцыя зроблена дактарам мэдыцыны, інжынэрам, тэхнікам і адвакатам.

Стараста пры гэтым перасьцерагае, што хто ня прыме польскага падданства, дык будзе пазбаўлены права зарабляць сабе на жыцьцё прыватнаю практыкаю, як гэтак сама не адтрымаюць пасадаў і і. д. („Głos Ludu“).

Гвалт над беларускаю школаю.

У м. Палачанах, Валожынскага пав. у вялікім скарбовым школьным будынку, памяшчаліся ў розных канцох беларуская і польская школы. На кожную школу прыпадала па некалькі даволі прасторных пакояў і яны маглі свабодна абедзьве памяшчацца.

Нядаўна ў Палачаны прышла адна вайсковая часьць, і кватэра беларускае школы была занята пад шпіталь. Калі войска выйшла, дык польская вучыцелька замкнула дзьвéры беларускае школы. Давéдаўшыся аб гэтым, мясцовае насялéньне з вялікім абурэньнем ішло ўжо самадумам расправіцца з замком і з вучыцелькаю, і толькі дзякуючы уплывам беларускага вучыцеля, К. Філіповіча, удалося да гэтага не дапусьціць. Дык кватэра беларускае школы стаіць пустая, замкнёнаю, а беларуская школа прымушана была перамясьціцца ў прыватную хату ў в. Чарапы, ў паўвярсты ад Палачан.

Едзь у Кракаў, а не—з службы далоў.

Часовы інспэктар Валожынскага пав. загадаў беларускім вучыцялём беларускіх школ éхаць на польскія дзесяцьмéсячныя курсы ў... Кракаў. Хто не згаджаецца éхаць на гэтыя курсы, таго п. інспэктар звальняе з ураду і выдае аб гэтым папéрку. Дзеля вялікае далячыні і немагчымасьці пакінуць сям'ю і дом, ніхто з вучыцялёў ня éдзе на гэтыя курсы. Гэны-ж інспэктар тым вучыцялём, якія не заявілі аб згодзе éхаць на курсы ў Кракаў, выплаціў пэнсію за 3 месяцы па шэсьць тысяч марак у мéсяц без ніякіх дадаткаў, як на сямью і за трыгодкі; інспэктар казаў, што таму, хто паéдзе на курсы, ён выплаціць поўную пэнсію з усімі дадаткамі.

Нарэшце выплачваюць пэнсію.

Вучыцялём беларускіх школ Валожынскага павéту, што адыйшоў ад Сяр. Літвы, ажно толькі цяпéр выплачваецца пэнсія. Пэнсіі выплачвае інспэктар пачатковых школ Лідзкага павéту і ён-жа часовы інспэктар Валожынскага павéту. Пэнсія выплачваецца за месяцы—красавік, май і чэрвен.

БЕЛАРУСКАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Выпускны акт - вечар матурыстаў 1-ай Віленскай Беларускай гімназіі адбудзецца заўтра у суботу 25-га чэрвеня ў памяшканьні салі гімназіі (Вострабр. 9). На праграму складаецца драма „Цені“ Аляхновіча з учасьцем самога аўтара, дэклямацыя, сьпевы і г. д. Буфэт. Танцы пры ваенным аркестры праз усю ноч. Пачатак а 7 гадз. ўвечары.

Аб прыгатаваньні беларускага вучыцельскага кадру.

Да Беларускае Школьнае Рады ў Вільні прыяжджаюць прадстаўнікі беларускага грамадзянства з паветаў Навагрsucceedскага, Баранавіцкага, Несьвіжскага, Пінскага, Слонімскага і іншых паўднёвых паветаў часьці Беларусі, прылучанай Рыскм мірам да Польшчы. Делегаты выказаюваць вялікую патрэбу ў арганізаціі беларкіх вучыцельскіх курсаў для усяе гэтае тэртыторыі.

На іх пагляд гэтакія курсы найляпей было-б арганізаваць у Баранавічах. Вучыцялі гэтых паветаў ня могуць быць у Вільні, бо ім гэта надта далёка; пры гэтым-жа на Курсах у Вільні. Ня хопіць месц нат' вучыцялём паўночных паветаў, дык што-ж казаць аб паўднёвых.

Беларускія вучыцельскія курсы.

25 чэрвеня, сёл. г. у беларускім доме, Вострабрамская 9, адчыняюцца курсы для вучыцялёў беларускіх школ. Прымаюцца на курсы так сама кандыдаты ў вучыцялі. Каб быць прынятым, патрэбна мець пасьведчаньне аб акончаньні ня меней чатырох клясаў Канцэлярыя курсаў памятчаецца — Вострабрамская 9—5 і адчынена ад 9-да 2 і ад 4-да 6.

На курсех будуць вучыць беларускае мовы, польскае мовы, гісторыі Беларусі, пэдагогікі, мэтодыкі і інш. чытаць лекцыі будуць лепшыя пэдагагічныя сілы.

Слухачы карыстаюцца дармоваю кватэран і невялічкай дапамогай.

Кіраўніком кррсаў назначаны Рак-Міхайлоўскі.

Беларускае Інфармацыйнае Бюро.

У скорым часе ў Вільні мае быць арганізавана Беларускае Інфармацыйнае Бюро, якое будзе даваць у прэсу весткі з беларускага жыцьця.

Купальская вячэра.

Ўчора 23 чэрвеня ў б. Беларускім Клюбе (Біскупская 12) адбылася сямейная вячэра, на якую запісалася шмат асоб.

ТУТЭЙШАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Профэсыянальны Саюз сельскагаспадарскіх рабочых.

19 чэрвеня ў Вільні адбыўся дэлегацкі зьезд Прафэсыянальнага Саюзу сельскагаспадарскіх рабочых Віленскага павету, ў якім прыймалі удзел каля 50 дэлегатау. Зьездам зацьверджаны стаўкі пэнсыяў (грашмі і натураю) для розных катэгорыяў сельскагаспадарскай працы. Пастаноўлена пашырыць чыннасьць Саюзу на ўсю тэрыторыю Сярэдняе Літвы. Выбрана новая управа Саюзу; у прэзыдыум увайшлі: Краскоўскі (старшыня), Невядомскі (сэкрэтар), Бартніцкі (скарбнік). Кіраўніцтва культурна-прасьветнай сэкцыяй даручана сябру Ураду Тарашчанцы.

Бюро Саюзу пераносіцца на Вострабрамскую вуліцу, дом № 42, якое будзе адчынена ад 9 да 3 гадзіны штодзенна.

Епархіальны зьезд.

Ў сераду 22 г. чэрвеня пачаўся Епархіальны зьезд праваслаўнага духавенства і міран. Ўжо зьехалася каля 50 дэпутатаў.

Грамадзкія настроі.

(*З падслуханых гутарак*).

— Ці ня ведаеце, паночку—вось тутака ў „Jednaści“ друкавалася, быццам з Лодзі прыехаў у Вільню вядомы беларускі дзеяч п. ...Ну, як яго... ўсім вядомы... Дзе жыве?..

— А як-жа, паночку!—ведаю, ведаю—вось пойдзеце проста на Вялікую вуліцу...

— Ага, ага...

— Тамака ёсьць дом № 37... брама гэтакая камéнная і на ёй вывеска... вялізарная гэтакая і напісана — „панарама і музэй-паноптыкум“.

— Ага, ага...

— Ну, дык вось тамака ён і жыве...

* * *

У „Цялятніку“.

Сядзяць два „сябры“ зьліквідаванае Б. В. К. Адзін зьліквідаваны ў Лодзі, другі — ні то ў Вільні, ні то ў Горадні... Абодва ў „безработцы“... Гэнэральскага аблічча ўжо ня маюць... і ня чуецца быўшае паважнасьці...

— Ну, як-жа вы, пане гэнэрале, жывецё... што робіце?..

— А нічога, пане гэнэрале, пакуль што... так сабе... думаю ў „Краёваю Сувязь“ наняцца...

— Навошта, пане гэнэрале?—Здаецца-ж наша „jednaść“ з палякамі яшчэ ня спынілася?

— Як-жа гэта, пане гэнэрале?..

— Дый гэтак-жа сама, як і раней—толькі, як кажуць, крыху наадварот—тады... наш „першы аддзел“— мы наглядалі, а цяперака—іхні «drugi oddział»... нас наглядае.

* * *

На вуліцы.

Спатыкаюцца два беларусы. Абодва прыехалі з Коўна... Адзін—вось толькі што, другі—раней на 2 месяцы..

— А! братачка! Як маешся?.. Пэўне ўжо і месца знайшоў?..

— Ага... знайшоў...

— І хутка... і можа, як той казаў, і з пайком?

— Хутка, братачка — праз два дні, як прыехаў... канешна з пайком!..

— Пэўне-ж „па пратэкцыі“?! Ці сам лазіў“ і прасіўся?!

— Не, братачка, ня лазіў і не прасіўся—навет адмаўляўся—бо месца нейкае безработнае—але, ма быць, „пратэкцыя“ была, бо самі прыйшлі, запросілі і... адразу на „месца“...

— Дык можа і мяне ўстроіш? Вось бы пашанцавала!..

— Пашанцуе, братачка,—само устроіцца — бо ваканцыяў ёсьць даволі, і кожны з нас, як прыяжджае, хутка адтрымлівае...

— Можа месца нядобрае? і хто гэта клапоціцца?..

— Клапоціцца, братачка, „defenzywa“, а месца — ў Лукішках у каморы № 138.

* * *

У буфэце Беларускага клюбу.

— Што гэта вы, паночку?!—Здаецца і гарэлкі ня пілі, а сядзіцё над сваёй вячэрай і сьлязьмі заліваецеся?...

— З гора, паночку! Бо, здаецца, пачынаю сьлепнуць — буфэтчык падаў, быццам, катлету 100 марковую, а я гляджу ў талерку і нічога ня бачу...

* * *

Ў Беларускім клюбе.

— Але, як-жа вам, панечка, спадабалася апошняе прадстаўленьне «Паўлінкі»?

— А нічога сабе... добра... а асабліва, калі артысты і артысткі пачалі вячэраць у буфэце — ўсё гэта было ў іх натуральна... жыцьцёва, ну зусім, быццам, у хаце...

Куля.

Весткі з Савецкай Беларусі.

Марына Горка, Ігум. пав.

У суботу 21 і нядзелю 22 траўня ў Марынай Горцы ў тэатры студэнтамі Марына-Горскага с.-г. Тэхнікуму былі пастаўлены два спэктаклі.

На 22 траўня білеты дзеля ўходу у тэатр былі раздадзены паміж сялянамі акружных вёсак. Частка мясцоў была дадзена нядаўна згуртаванай у б. м. „Шарамышлі“, прыехаўшымі з Амэрыкі беларусамі, сел.-гасп. камуне „Зорка“.

На спэктакль 22 траўня была папрошана і прышоўшая з Дукорскай школы 2-й ступені ў с.-г. Тэхнікум экскурсія.

Пастаўлена была, як у першы, так і ў другі дзень сучасная драма на беларускай мове „Апошняе спатканьне“—Галубка. Чутка аб пастаноўцы ў М.—Г. спэктаклю хутка распаўсюджылася па акружных вёсках.

Яшчэ больш цягнула грамадзян на спэктакль вялікая аўторытэтнасьць стаўляемай драмы, выхапленай аўторам перад нашымі вачыма з рэвалюцыйнага выбуху Беларусі ў 1905 годзе, калі яшчэ царскабуржуазныя дзяржаўныя падпоры былі вельмі моцнымі і бізун царскіх і панскіх паслугачоў—паліцэйскіх стражнікаў безатветна сек плечы беларускага працоўнага селяніна.

К пачатку прадстаўленьня сабралася гэтак многа грамадзян, што вялікая каменіца, дзе знаходзіцца тэатр ня мела магчымасьці памясьціць усіх жадаючых. Драма была выпаўнена вельмі пекна. Грамадзяне пасьля кожнага акту вельмі доўга пляскалі артыстам і артысткам.

Адбітак ад прадстаўленьня у сабраўшыхся застаўся самы лепшы.

У прамежкак паміж актамі яны дзяліліся сваімі адбіткамі і вельмі часта выгукавалі болей адмеціўшыхся сваёй гульнёй артыстаў і артыстак. Грым і вопратка былі падобраны вельмі праўдзівымі і тыповымі. Сцэна і дэкарацыя, будованая самімі студэнтамі, якраз выразна адказавалі тым тыпам, варункам і абставінам, пры якіх праходзіла гэтая драма жыцьця беларуса ў часы панаваньня царызму.

Асабліва пекнай была сцэна, дэкарацыя й гульня 4-га акту драмы, дзе вельмі выразна быў перададзены царскі вастöрг пры начной асьвеце са сваім нявымоўным на мове чалавека цяжарам, дзе таміліся й цяглі сваё загубленае царскім уціскам жыцьцё, дажывалі апошнія хвіліны „палітычныя шкоднікі“ студэнты, курсісткі й іншая, поўная моцы жвавасьці моладзь. Недалёка ад вастрогу на краіне лесу ўздымалася ў вышыню шыбеніца з таўстымі жалезнымі крукамі й моцнымі вяроўкамі, каля якой кат гатаваўся к вешаньню „шкодных“ людзей.

Чацьвёрты акт драмы зрабіў вельмі цяжкі уплыў на псыхолёгічны настрой прысутных грамадзян, так што вялікая частка жанчын ня мелі магчымасьці глядзець на драму і па вывадзе арыштантаў на кару яны з дзяцьмі павыходзілі з тэатру.

Пасьля сканчаньня драмы у абодва разы быў дывэртысмэнт, нумяры якога былі вельмі падходзячымі й пекна выпаўнены і часткова разагналі той сумны настрой грамадзян, які ад'знаныў сабой канчатак драмы.

Спэктаклі скончыліся сьпевам „Беларускай марсэльезы“ позна ўночы.

Ф. Х.

Рабочы каапэратыў.

(*Смалявіцкая воласьць*).

У клюбе мясцовага профсаюзу адбыўся сход членаў саюзу. Выбрана тарыфна-нарміровачная камісія й вырашана пытаньне аб стварэньні рабочага каапэратыву, які будзе рабіць тавараабмен з вёскаю рэчамі мясцовага вырабу.

(Белроста).

Першая Горадзенская Беларуская гімназія (для хлопцаў і дзяучат)

у складзе 2-х прыгатав. і 2-х аснаўных (I і II) кляс. Прыёмныя экзамены ўва ўсе клясы пачнуцца пасьля 15 жніўня (аўгуста). Навука ў гімназіі даступна для самых, незаможных дзяцей. Пры гімназіі для вучняў з вёсак арганізуецца інтэрнат, гдзе дзеці будуць мець квартэру і яду за самую танную цану, а тым, якія будуць прывозіць свае харчы, немаль нічога ня будзе каштаваць, Даведацца падробна можна па адрэсе: Горадзен, Маставая, 9, канцэлярыя гімназіі.

Дырэктар гімназіі П. Тамашчык.

Пісьмы у Рэдакцыю.

I.

Вучыцялі беларускіх школ Палачанскай і Лебедзеўскай валасьцяў просяць паважаную Рэдакцыю газ. „Н. Д.“ памясціць гэтую заметку:

Мы, вучыцялі беларускіх пачат. школ Палачанскай і Лебедзеўскай вол. пасылаем сардэчную падзяку нашаму быўшаму Начальніку, пану Ашмянскаму школьнаму Інспэктару, за нядаўна выказаныя нам добрыя пажаданьні і добрыя адносіны ў мінулым часе і ўзаемна жадаем у здароўі і шчасьці жыць доўгія гады на карысьць людзкой асьветы і ўцеху гаротнага працаўніка вясковага вучыцеля.

Вучыцялі Палачанскай вол. (9 подпісаў).

Вучыцялі Лебедзеўскай вол: (4 подпісі).

II.

У Рэдакцыю „Нашай Думкі“.

Ад імя вучыцялёў Лебедзеўскай і Маладачанскай вол. вельмі прашу падрукаваць у „Н. Д.“ такую заметку:

„Беларускім вучыцялём Лебедзеўскае і Маладачанскае вол. весь ужо тры месяцы ня плацяць пэнсіі ня гледзячы на ўсе стараньні, якія былі імі зроблены раней і робяцца ў гэтым кірунку цяпер. Дзеля этага палажэньне вучыцялеў цяпер вельмі дрэннае, а некаторыя з іх знаходзяцца ў прост распачлівым стане, бо ня маюць за што купіць навет кавалка хлеба. А пэнсіі як няма, дык няма; навет ці будзе яна калі для беларускіх вычыцялёў?

Вучыцель Я. Трыновіч.

III.

Грамадзяніну рэдактару газеты „Наша Думка“.

Паважаны грамадзянін!

З 25 сакавіка г.г. мною была выпісана газэта „Наша Думка“. Газэта, як належычь высылалася да 19 нумару. Ня гледзячы на тое, што 9 чэрвеня г. г. я ізноў паслаў грошы, на газэту, дагэтуль не адтрымаў яшчэ ні аднаго нумару. Дый наогул, да нашага мястэчка не пападае ўжо больш месяца „Наша Думка“. У чым тут справа, ня ведаю. Ці тут вінавата адміністрацыя газэты, ці хто іншы? Прашу Вас, пане рэдактару, растлумачыць гэтую справу і зрабіць належныя крокі, каб газэта да нас даходзіла.

Падпісчык Мікола Каткоўскі з м. Лебедзева Вялейскага павету.

IV.

Калі ласка памясьцеце паважаны, пане Рэдактар, у „Нашай Думцы“ гэтых пару слоў:

Пану Дзекуць-Малею, за ахвяраваныя на Беларускі Дзіцячы Прытулак у Горадні два разы па дзесяць тысячаў мк., ад імя бедных дзетак гэтага-ж Прытулку, складаю сардэчную падзяку.

Кіраўніца Прытулку

С. Буйла.

Паштовая скрынка,

Міхасьцы Смутнаму. Варшава. Ваш верш адтрымалі. Крыху слабая тэхніка, напр.:

... Ці зьвініць у вушшы...
Сьпеў мастацкай душы.

Гэтакіх рыфмаў ня ўжывайце. Час маючы, паправім і пусьцім, бо думка Ваша моцная.

Міколе Чарнецкаму За песьні дзякуем. Зьбірайце больш.

Вінцуку Сталяронку. „Лясок мой любы“ (толькі ня рэдактараў а Ваш!) і іншыя чатырахрадныя абзацы Вашага натхненьня паклалі ў кошык „каб там знайшлі свой супакой“...

Ўдумайцеся толькі ў Вашу пісаніну:

— „Лясок мой любы, як мне міла
Сядзець і слухаць шопат твой,
Здаецца мне, што я ў магіле,
Дзе ўжо знайшоў свой супакой.

Чаму гэта Вам здаецца?

А далей саўсім ужо „багатыя“ рыфмы:

Лясок мой любы ты *наводзіш*
Мне розных думак цэлы *рой*,
У царства шчасьця *пераносіш*
Дзе незнаём ніхто з *бядой*.

А далей, дык яшчэ лепей:

ў шэпце — ў сьвеце
штогоду — бядоту

Ну, ці-ж гэта рыфмы?

А ў другім „творы“ тое самае:

ідэі — фарысеі
Пашто вы топчаце *бяз жалю*...
Ды, што казаць, іх сэрцы *з сталі*.

Праўда, што няма чаго казаць, бо і ў нас сэрца не стальное. Кажэце, лепш, Вы далей:

— О, вы ідэі, вы што кветкі
Бяз жалю ўтоптаны *у гразь*,
Або бязпомачныя (?) дзеткі,
Бяз часу гінеце між *нас*.

І прышла-ж Вам да галавы ідэя... пісаць гэткія штукі. Цікава, якія гэта *ідэі* гінуць бяз часу? Ці ня Вашага гатунку?

Віленская біржа (гельда).

22 чэрвеня (іюня) 1921 г.

Царскія 500 р.	1600 мар.
Доляры	1485 „
Фунты	5700 „
Франкі	123 „
Фінлянд. маркі	2300 „
Осты	(1000) 2300 „
10 руб. золатам	6600 „

Інформацыйны аддзел.

Беларускі Нацыянальны Камітэт, Вільня, Вострабрамская 9, пакой 5. Старшыня Фабіян Ярэміч. Сэкрэтар Кахановіч. Камітэт адчынены штодня, апроч сьвят, ад 11 да 2 гадзіны. Паседжаньні пленуму у панядзелкі ад 6 гадзіны.

Юрыдычны Адзел Б. Н. К. адчынены ад 11 да 2 гадзіны ў дзень. Прыймаецца складаньне просьбау і заяў у беларускай і польскай мове і кіраваньне рознымі юрыдычнымі справамі. Бедным рада дарма. Дзеля працы ў аддзеле запрошаны спрактыкаваныя юрысты.

Інструктарскі Аддзел Б. Н. К. пасылаець інструктароў на правінцыю, памагае арганізацыям радай, коштамі, літэратураю. Загадчык А. Карабач.

Беларуская Школьная Рада, Вільня Вострабрамская, 9. Старшыня М. Кахановіч, сэкрэтар А. Луцкевіч. Клапоціцца аб беларускіх школах і наагул аб справах беларускае асьветы. Памагае радай, коштамі і кнігамі.

Беларускае Выдавецкае Т-ва выдае ўсялякія кніжкі ў беларускай мове. Сябраў прыймае Урад Т-ва. Уступная плата—50 м., сяброўская гадавая складка—100 м. Адрэс Т-ва Вільня, Віленская вул. № 33, кв. 1 (адчынена ад 4 да 5 гадз. у дзень). Старшыня А. Луцкевіч, сэкрэтар С. Рак.-Міхайлоўскі.

Беларуская Кнігарня Беларускага Выдавецкага Таварыства, Вільня, Завальная, 7. Прадаюцца усялякія кнігі, падручнікі для пачаткавых школ і гімназій, поўныя зборы твораў беларускіх клясыкаў, сцэнічныя творы, песьні з нотамі, газэты і розныя пісьменныя матар'ялы (сшыткі, алаўкі, пёры і шмат інш.). Прыймаюцца заказы ад школ і культурна-асьветных арганізацый па самай сходнай цане. Каталёгі высылаюцца дарма.

Беларускі Школьны Аддзел пры дэпартамэнту асьветы. Вільня, Каўкаская вуліца (рог Вялікай Пагулянкі), 2, трэйці паверх, налева, пакой № 16. Рэфэрэнт Б. Тарашкевіч.

Першая Віленская Беларуская Гімназія (для хлопцаў і дзяўчат), Вільня, Вострабрамская, 9. Дырэктар М Кахановіч, інспэктар А. Дмахоўскі. Гімназія ў складзе 8 аснаўных (ёсьць паралельныя) і 2 прыгатавальных клясаў, з інтэрнатам пры ёй. Навука ў гімназіі даступна для самых незаможных дзяцей. Лепшыя вучні з пачаткавых беларускіх школ маюць магчымасьць паступіць у гімназію і вучыцца ў ёй зусім дарма. Скончыўшыя гімназію ў 1920 г. вучацца цяпер ў Віленскім унівэрсітэтце і ў вышэйшых школах заграніцай.

Беларускія пачаткавыя школы ў Вільні. 1) Кальварыйская, 73. 2) Лідзкі тракт, могільнік. 3) Радунская 27-а. 4) Зарэчча, Панамарская, 12. 5) Аранбурская вуліца. 6) Антокаль. 7) Пры Беларускай гімназіі. Навука бясплатная. У кожнай школе даецца дзяцём сьнеданьне, а бяднейшым—вопратка.

Цэнтральная Рада Беларускага Вучыцельскага Саюзу. Канц. 1-й Віленск. Бел. Гімн., Вільня, Вострабрамская, 9.

Першая Горадзенская Беларуская Гімназія (для хлопцаў і дзяўчат). Есьць вакансіі ўва ўсіх клясах. Горадня, вул. Ожэшковай, № 28.

Беларуская гімназія ў Гарадку Вялейскага павета, Віленскае губэрні. Дырэктар Тышкевіч.

Алёна Сакалова—беларуская прадстаўніца у Амэрыканскім Камітэце Помачы дзяцём, Вільня, Вострабрамская, 9 пакой № 16, прымае ад 3 да 4 гадзіны.

Прытулак Камітэта помачы, Вільня, Вострабрамская, 9, (будынак гімназіі), Загадчыца Л. Васілевіч.

Беларускі коопэратыў „Райніца“ Вільня, Вялікая Пагулянка, 17.

Віленскі Саюз Коопэратываў, Малая Пагулянка, д. № 12.

Грамадз. Сабраньне Белар. Музыкальна-Драматычн. Гуртка, Біскупская 12.

Новаадчыненая спецыяльная Паліклініка венэрычных хвароб: Людвісарская (Прэображэнская) № 14. Трыпер, сыфіліс (606—914), мочэплацёвыя, скурныя, бязсільле плоці, белі і інш. Прыймовыя гадзіны: для мушчын $8\frac{1}{2}$—$10\frac{1}{2}$ мньн. і 4 — 7 гадз. ўвеч. для кабет — ра—1 г. дн., што дня.

Доктар А. В. Краскоўскі (агульная медыцына). Прыймовыя гадзіны: ад $8\frac{1}{2}$ да 10, 2—3, 6—$7\frac{1}{2}$. Вільня, Вострабрамская, 20, кв. 6.

«Kryniсa» biełaruskaja tydniowaja hazeta. Redakc. i administracyja: Zawalnaja wul. 7; ad 9—6. „KRYNICA“ kaštuje: na hod. 300 mk., na paŭhoda 150 mk., na 3 miesiacy 75 mk., asobny numar 5 mk.

„Маладое жыцьце“ — часопісь беларускай вучнёўскай моладзі — Вільня Вострабамская, 9.

„Iednaść“—беларуская газэта.

Шляхі да „Нашай Думкі“: **Рыга**-Nikolaistr. 20. — **Копэнгага В,** Dannebrog, sgade 39 A. — **Прага,** Wenzigowa 4. — **Бэрлін, W. 30,** Motzstr. 21. — **Чыкаго,** 1252 So Union ave, U. 5. 17. — **Нью-Іорк.** 728 Stanway ave Long Jsland City — **Канстантынопаль,** Бруса, № 27.—**Рэваль.** Post kast 153 — **Парыж.** 25 Avenue Viktor Emmanuel III. — **Горадня,** вул. Ожэшковай 28. — **Варшава,** Шпітальная 12, кв. 29, Беларускі Нацыянальны Камітэт.— **Ліда,** Вісмонты, 48. — **Саколка,** Беластоцкая вул., п. Індурскі, р. Парук. — **Люцын,** Рэжыцкая вул., 38. — **Дзьвінск,** Варшаўская, 56 — **Баранавічы,** Шашова 112. — **Несьвіж,** Гарадзейская, 96.

Рыскі аддзел Беларускага Культурна-Прасьветнага т-ва «Бацькаўшчына»—Latwija, Riga, Nikolai ul'a, 20, dz. 1. Старшыня — К. Езавітаў, Сэкрэтар — Хургін.

Беларускае Культурна-Прасьветнае т-ва «Бацькаўшчына» ў Латгаліі—Latwija, Riga, Witebskaja, 16. Старшыня—Я. Харлап, сэкрэтар—П. Паўчэр.

Люцынскі Аддзел Беларускага Культурна Прасьветнага т-ва «Бацькаўшчына» ў Латгаліі—Latwija, Ludze, Sjebežskaja, 66. Старшыня—С. Сахароў, сэкрэтар—М. Іваноў.

Рада Беларускай Колёніі ў Латвіі—Latwija, Riga, Bulw. Totlebena, 7, dz. 3. Старшыня—Зэліксон.

Запісь ў Інформацыйны Аддзел „Нашае Думкі“ прыймаецца на 3 месяцы па асобнай згодзе.

Новыя кнігі.

М. Гарэцкі. — „Гісторыя беларускае літэратуры“ (старадаўнае, новае і сучаснае). 208 стр., 33 рысункі, альбомная папера, цьвёрдая акладка. Цана 125 польскіх мар.

Браты М. і Г. Гарэцкія — „Маскоўска-беларускі слоўнік“, выданьне II, з папраўкамі і вялікімі дадаткамі, 144 стр., цана 75 польскіх марак.

Антон Навіна—„Пуцяводныя ідэі беларускае літэратуры, адбітка з „Нашае Думкі», цана 20 польскіх марак.

А. Канчар — «Клясавае, нацыянальнае і рэлігійнае змаганьне на Беларусі», адбітка з «Нашае Думкі», цана 20 польскіх марак.

Я. Лёсік—„Нашая крыніца“, трэцяе чытаньне для беларускіх пачаткавых школ. 107 стр., цана 50 польскіх марак.

Тэрміналёгія арытмэтыкі, укладзеная Камісіяй Менскага Беларускага Пэдагогічнага Інстытуту. Цана 10 польскіх марак.

Апрача таго, перадрукаваны:

1. **Лемантар „Зорка“** ч. 1 А. Смоліч, цана 20 м.
2. **Беларуская Граматыка** Тарашкевіча, цана 22 м.
3. **Задачнік Юрэвіча** год I.

Прадаюцца ў «Беларускай Кнігарні», Вільня, Завальная 7.

Францішк Аляхновіч.—Заручыны Паўлінкі пьеса ў 1 акце з песьнямі і скокамі. Цана 50 мар. п.

Рэдактар і выдавец А. Кабычкін.

Друкарня Віленскага Выдавецтва Б. А. Клецкіна.